

Post-Modern Mantık

Şafak Ural¹

Çağları genellikle teknolojik araçlar (taş devri, yapay zeka çağı), kavramsal özellikleri veya kronolojik bakış açısıyla (Antikçağ, Ortaçağ, Modern Çağ) adlandırırız. “Post modern doğru” kavramını ise, çağımızın toplumsal ve bireysel tavır alışını ifade etmek amacıyla kullanıyoruz.

“Doğru” kavramının arka planına Platon’un “idealar” veya Aristoteles’in “cevher” kavramını koymak mümkündür. Bu kavram Ortaçağ’da “hakikat”, Modern Çağ’da “öz” kavramına evrilmiş, günümüzde ise “post modern doğru” halini almıştır. Bu yeni “doğru” kavramı, önceki “doğru” kavramlarının felsefi yorumlarının şüphesiz bütünüyle dışındadır; çünkü artık tek bir doğru’dan, bir hakikat’ten değil, kişisel tercihlere ve toplumsal seçimlere göre değişen bir kavramdan söz etmek gerekmektedir.

Mantık yasaları aslında çok önceden “yasa” olmaktan çıktı, geleneksel “mantık” ve güvenilir mantıksal düşünce anlayışı gibi kavramlar da ortalıktan çekildiler. Yeni “mantık” kavramı da de post modern bir özellik kazandı.

Günümüz mantık anlayışında, “mantık nedir?”² gibi bir sorunun yepyeni tanımlarla cevaplandırma girişimi, geleneksel “mantık” kavramının bütünüyle geride kaldığının diğer bir göstergesidir.

Çok iyi bilindiği gibi, bir formel sistem olarak mantık, günlük konuşma dilinden bağımsızdır ve içinde niyetlere yer vermez. Öte yandan bakış açımızı karakterize eden toplumsal koşullar ve bireysel tercihlerimiz, düşünce tarzımızı karakterize etmekle birlikte, bazı çıkarım kurallarına ihtiyaç gösterirler. Çıkarım kuralları, düşünce tarzımız kadar mantık sistemleri için de gereklidir. Ekonomik, teknolojik, bilimsel, kültürel, tarihi veya teolojik koşullara bağlı olarak her çağ, kendine özgü bir bakış açısına, bir düşünce tarzına sahiptir. “Post modern mantık” açısından çağımız dikkate alınır, özellikle farklı mantık sistemlerinden ve düşünce tarzlarından söz etmek yerinde olacaktır.

Örneğin paraconsistent mantık, tutarlı bir mantık sistemidir; fakat geleneksel mantık tanımları ile ilişkilendirilemeyecek karşıt (örneğin teoloji ve günlük yaşamda karşımıza çıkan) yargılar aracılığıyla düşünebilmeye ve çıkarım yapabilmeye olanak vermektedir³. Tarih boyunca çokça tartışılmış “inanç mı akıl mı?” gibi bir sorunun, günümüz (post modern) mantığı açısından bakıldığında, önemini ve değerini yitirdiğini söylemek gerekir. Çünkü artık “mantık ve düşünce yasaları”, “inanç” gibi kavramlar eski anlamlarını kaybetmişlerdir. “Solipsist mantığın⁴ bazı eski sorunlara cevap aramada bize yeni olanaklar sağladığına inanıyorum.

1 İstinye University, İstanbul/Türkiye

2 Örneğin, Jacqueline, D. (Ed.), (2007), Philosophy of Logic, NH, Elsevier

3 Örneğin, Béziau, J.Y., Carnielli, W., Gabbay, D. (Eds). (2007). Handbook of Paraconsistency. Studies in Logic vol 9, College Pub.

4 Ural, S. (2019) Solipsism, Vernon Press